THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

„מעסיק אנטיסעמיטיש"

די מפלה פונ'ם היימוועד אין די עסטרייכער וואלן האט געפירט צו דעם אז די עקסטרעם אנטיסעמיטישע רעגירונג פון קאנצלער וואגאין זאל פאלן, און אויף איר אָרט זאל פארמירט ווערן א נייע, מעסיקערע רעגירונג, וועלכע האט ניט איינגעשלאסן קיין היימוועד מיטגלידער אינ'ם קאבינעט.

די נייע רעגירונג איז איבערהויפט א קריסטלאך סאציאלע. — דאס הייסט, פון דער זעלבער פארטיי וואס וואגאין און זייפעל. אבער אנשטאט דעם היימוועד, איז די קאָאליציע דאס מאל געשלאסן געווארן מיט שאבערס פארטיי, וועלכע שטייט צווישן די קריסטלאך סאציאלע און די סאציאל־דעמאקראטן. — עסטרייכס איינציקע צענטער פארטיי.

די קריסטלאך סאציאלע פארטיי איז אן אויסגעשפראָכן אנטיסעמי־טישע פארטיי. זי האט אָבער פאר יארן געהאלטן די עסטרייכער רעגירונג אין אירע הענט, און טראָגנדיק אויף זיך די דאזיקע אחריות, האט זי גע־מוזט צוזטען איר שנאה צו די אידן, וואס שפילן א וויכטיקע ראָל אין עסט־רייכס עקאָנאָמישן לעבן. אמווייניקסטנס, האבן זיי געמוזט פריינגלאכער באציען זיך צו דער אידישער גרויס בורזשואזיע, וועלכע האט איר איינגע־לאך אריינסגעהלאפן אין איר קאמף קעגן די סאציאליסטן.

וואס איז שייך שאבערס פארטיי, איז זי נאך וויניקער אנטיסעמי־טיש ווי די קריסטלאך סאציאלע . . . אָבער פריי פון אנטיסעמיטיזם איז זי אויך ניט. דער פאקט איז, אז אינ'ם ליסט פון אירע קאנדידאטן איז קיין איינציקער איד ניט געווען. ניט געקוקט אויף דער גרויסער ראָל וואס אידן שפילן אין דער ליבעראלער באוועגונג.

אָבער וועלכע פארטיי אין עסטרייך איז דאס איינגאנצן פריי פון אנ־טיסעמיזם? עס איז שוין ניט איין מאל אָנגעוויזן געווארן, אז אפילו די סאציאל־דעמאקראטישע פארטיי, די גלענצנדסטע פירער פון וועלכער זיי־נען אידן, איז אביסל אָנגעשטעקט מיט אנטיסעמיטיזם.

אָט האט די טעג א סאציאליסטישער רעדנער אינ'ם עסטרייכער פאר־לאמענט, דעפוטאט ראנער, ענטפערנדיק שטראָמבערג אויף אן אנטיסע־מיטישער רעדע, באמערקט, אז "ער זאל ניט פארוואנדלען דעם פארלאמענט אין א אידישער שול". ער האט זיך באלד פארכאפט און געפרואוט פאר־ריכטן דעם שלעכטן איינדרוק וועלכן דיא באמערקונג האט געקענט מאכן. אָבער דער פאקט וואס אט באמערקונג האט זיך געקאָנט ביי אים ארויס־רייסן, איז א באוויז, אז אויך סאציאל דעמאָקראטן אין עסטרייך זיינען ניט איינגאנצן פריי פון אנטיסעמיטישע פארורטייל, כאטש מען שעמט זיך דערמיט.

נאך וואגאינס היימוועד קאָאליציע האבן די עסטרייכער אידן איצט דערפאר פייער אָפּגעאָטעמט. זיי" זיינען צופרידן, וואס די נייע רעגירונג איז בלויז א "מעסיק אנטיסעמיטישע", און אירע מיטגלידער וועלן אמווייניקסטנס ניט אנפירן קיין אָפענע פראָפאגאנדע פאר פאָגראָמען.

דער פאלעסטיניש-סירישער פאראייניקונג פארשלאג

אין פראנקרייך איז לעצטנס, פארהאנדלט געווארן דער פארשלאג, אז ענגלאנד און פראנקרייך זאלן מאכן שותפות אין זייערע מאנדאטן איבער פאלעסטינע און סיריע, עפענענדיק ביידע לענדער פאר אידישער קאָלאָני־זאציע.

דער פארשלאג איז געמאכט געווארן מיט'ן צוזעץ צו לייזן די שווע־ריקייטן וואס ענגלאנד האט אין דורכפירן אירע מאנדאטן פארפליכטונגען, און די הנחה ווערט געמאכט, אז דורך א פאראייקונג פון די בקידע לענדער אונטער איין בשותפות'דיקן מאנדאט, וועלן זיך עפענען א סך ברייטערע מענלאכקייטן פאר אידישער קאָלאָניזאציע.

דער דאזיקער פלאן קאן אפשר זיין זייער א גוטער, ער ליידעט אָבער פון איין זייט גרויסן חסרון: ער ווערט ניט געמאכט פון פאליטיקער און שטאאסלייט, נאר פון געלערטע און כלל־טורער.

דער פארשלאג גייט באשיינפערלאך ארויס פון דעם שטאנדפונקט, אז ענגלאנדס הויפט אינטערעס אין פאלעסטינע איז צו דערפילן אירע פאר־פליכטונגען צו די אידן און צו די אראבער, און אז פראנקרייך האט אויף זיך גענומען די מאנדאטן לאסט אין סיריע, כדי צו שטעלן סיריע אויף די פיס. און, באלד ווי אלע זיינען דא אויסן די טובה פון די באטרעפנדיקע מאנדאטן מערידאריעס און מען איז שטארק פאראינטערעסירט אין דערפילן די צו־זאגן פון דער פעלקערליגע צום אידישן פאלק, וועלכן ענגלאנד און פראנק־רייך געמאנט שליסן די פראיעקטירטע שותפות. כדי צו קאנען דורכפירן די דאזיקע אויפגאבעס אויפ'ן בעסטן אופן.

ווען עס זאל אָבער קומען צו פאקטישע פארהאנדלונגען וועגן אזא פלאן, וועלן פראנקרייך מסתמא זייער גערן איינגעוויליקט צו נעמען אויף זיך די שווערע לאסט פון העלפן ענגלאנד דורכפירן אירע פארפליכטונגען אין פאלעסטינע, און ענגלאנד וועלן געענטפערט מיט א ברייטהארציקן אָנ־באָט צו העלפן פראנקרייך צו טראגן פון סיריע. פראנקרייך וועט אָבער ניט איינשטימען אז ענגלאנד זאל אריינשטעלן א פוס אין סיריע, און ענגלאנד — אז פראנקרייך זאל קומען מיט איר איינפלוס קיין פאלעסטינע.

מען דארף זיין זייער נאאיוו צו גלויבן, אז פראנקרייך און ענגלאנד האבן גענומען אויף זיך די מאנדאטן לאסט צוליב אימעצנס טובה וועגן, און אז דיא צוויי מדינות, וואס קאָנקורירן זייער שטארק פאר'ן איינפלוס אויפ'ן אריענט, וועלן מיט די איינגענע הענט איינע דער צווייטער עפענען די טירן פון זייערע איינפלוס באזעס.

וועט היטלער מאכן א "פוטש?"

אויב ס'איז ריכטיק די באהויפטונג פון דער בערלינער קאָמוניסטי־שער צייטונג "וועלט אם אבענד", גרייט זיך היטלער צו א באלדיקן "פוטש", מיט'ן צוזעץ צו גרינדן א פאשיסטישע דיקטאטור אין דייטשלאנד.

מי מאן אכט יאר צוריק האט שוין היטלער געמאכט א "פוטש", דעם בארימטן "ביר האלע פוטש" אין מינכען. אָט די "רעוואָלוציע" זיינע האט דאן עקזיסטירט עפעס א טאָג צי צוויי. און איז געווען מער א בורלעסק קאָמעדיע, ווי וואס ס'איז אנדערש.

איצט, אמת, האט היטלער ניט געציילטע נאָכפאָלגער, ווי מיט אכט יאר צוריק, נאר מיליאָנען אָנהייננגער. אָבער אויך איצט האט ער קעגן זיך נאך מער מיליאָנען גוט אָרגאניזירטע סאָציאל־דעמאָקראטן, וואס זיינען קעמפן מיט זייערע לעבנס פאר דער רעפובליק, און א רעגירונג, וואס איז פעסט אנטשלאָסן ניט צו דערלאָזן אז דייטשלאנד זאל רואינירט ווערן פון א באנדע אוואנטיורסטן.

און, אויב היטלערס געפאלגטער פוטש וועט זיך ניט פארענדיקן מיט אזא פארס ווי מיט אכט יאר צוריק, האט ער אָבער איצט אויך זייער קליינע שאנסן אויף דערפאלג.

נאטירלאך, וועט א היטלעריסטישער אויפשטאנד אונטער די איצ־טיקע באדינגונגען קאָנען קאָסטן א סך בלוט פארגיסונג, — און מיר, ווי אידן, זיינען באזונדערס באזאָרגט פאר דעם גורל פון די דייטשע אידן. וואס וועלן זיין די ערשטע אויפ'ן פייער אין פאל פון א היטלעריסטישן אויפשטאנד

מיר קאָנען אָבער דערווארטן, אז די רעגירונג, געווארנט וועגן די היטלעריסטישע פלעגער, וועט באצייטנס אָנגעמען די געהעריקע מיטלען קעגן דעם געפאלאנטן פאשיסטישן אויפשטאנד.

(וויטערעס סומט
קאפיטל 4

פארוואס ניט האאגער טריבונאל

(ספעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא") פון א. פוניאנסקי

ציוניסטישע קרייזן אין לאנדאן זיינען קעגן דעם האאגער טריבונאל אין איצטיקן מאָמענט. — דערפארונג מיט קאָמיסיעס וועלכע דארף דינען אלס א ביישפיל פאר דער צוקונפט.— די כותל־מערבי קאָמיסיע וואלט איצט געדארפט באַיקאָטירט ווערן צוליב אינדיסקרעציע פון פאר־זיצער. — דער האאגער טריבונאל — די העכסטע אינסטאנץ אין דער גאָרער וועלט פאר די אינטערנאציאָנאלע סכסוכים.

מיט גרויס שפאנונג, וואַרט די ענגלי־שע פּרעסע און די לאנדאנער אידישע קרייז אויף וואס די קומענדיקע פאר וואָ־כען וועלן ברייננען און אין די אידישע צו־קונפט אין ארץ־ישראל וועט זיך געשטאל־טען, איבער די ווייטער'דיקע שריט וועלי־כע מ'דארף אָננעמען אין אנבאטראכט פון דער געשאפענער לאגע הערשט דורכאוס ניט אן איינאייזלאכע מיינונג. די עק־סטרעמע ציונים פארלאנגען אנטשיידענע שריט וועלכע זאלן איין מאל פאר אלע מאל קלאר מאכן די לאגע, דערפארענע און פארזיכטיקע ציוניסטן זיינען אָבער קעגן אזעלכע מאסנאמען. ביז וועלכע ס'איז ווייטערע באשלוסן ווערן געפאסט, איז דאר־ויבער וויכטיק מ'זאל זיך באיסל אָפּגעבן "א חשבון הנפש" און מיט ריזיכטן אויף דער פארגאנגענהייט באשליסן די צוקונפט.

מען קאן דערביי אנערקענען, אז מיר איז האבן וויניק דערפארונג אין פאָליי־טיק. איז האבן געהאט וויניקער מעג־לאכקייט ווי וועלכע ס'איז זעלבסטשטיי־ענדיקע מלוכה זיך אויסצובילדן אויף דעם געביט. ביי אונז איז אלץ געמאכט געווארן "דורך שתדלנות. די פאליטיק פון "שתד־לנות" ווערט טיילווייז געפירט ביי אונז ביז אויף היינטיקן טאג. ווי אָבער מיר נעמען זיך צו פאליטיק אין וועלטלאך זין פון ווארט אזוי פארלירן מיר איין פאזיציע נאך דער אנדערער. צו דער צייט ווען מיר האבן הונדערטער גרויסע וויסנשאפטלא־כער, האבן מיר זייער וויניק געפירט ביי אונז אויף היינטיקן טאג. ווי אָבער מיר נעמען זיך צו פאליטיק אין וועלטלאך זין פון ווארט אזוי פארלירן מיר איין פאזיציע נאך דער אנדערער. צו דער צייט ווען מיר איין הונדערטער גרויסע וויסנשאפטלא־כער, האבן מיר זייער וויניק פאליטיקער. מ'קאן זיי אויפציילן אויף די פינגער פון איין האנט. ענגלאנד האט מער דערפא־רונג, פון אלע אנדערע מלוכות אויפ'ן גע־ביט פון פאליטיק, איבערהויפט קאָלאָניא־לע פאליטיק, וועלכע זי האט בז'לעצ־טענס געפירט זייער דערפאָלגרייך.

אין דער צייט ווען גרויסע מלוכות האבן פארלאָרן זייערע קאָלאָניעס, איז ענגלאנד פארבליבן א וועלט־אימפעריע מיט קאָלאָ־ניעס מער ווי אלע אנדערע לענדער צוזא־מען. אמת, ענגלאנד מאכט איצט דורך א שווערן קרייזיס; אמת, אין ענגלאנד זיי־נען לעצטנס אויך געמאכט געווארן און ווערן נאך געמאכט קאָלאָסאלע פעלערן, וועלכע קאָנען מיט דער צייט ווערן פאר־טאל פאר דער בריטישער אימפעריע. אָבער ניט קוקנדיק אויף דעם, איז ענגלאנד דאך א וועלט מאכט מיט פאליטיקער, אויסגע־בילדעט אין פארלויף פון דורות.

ווען מיר זוכן צו פארגלייכן אונזערע כחות אין פאליטיק מיט ענגלאנד, מוזן מיר גע־דענקען דעם כח פון אונזער אפּאָנענט. מיר מוזן נעמען בחשבון, צי זיינען מיר שטארק גענוג פאר א פאליטישער מלחמה מיט ענגלאנד, און צי ס'וואָלן ניט געלוינט פאר אונז בעסער פארטזוצן אונזער אר־בעט אין ווייניקער געפערלאכע דרכים.

אין שתדלנות האבן מיר פארט מער דערפארונג ווי אין פאליטיק, ס'איז ניט דער שענסטער וועג. ס'איז ניט דער וועג פון מלחמה, אָבער א מער זיכערער, מיט די זעלבע שאנסן צו געווינען אדער צו פארלירן. בפרט ווען מען זאל נעמען אין באטראכט אונזער דערפארונג מיט ענ־גלאנד אין פארלויף פון לעצטן יאר, וואו ענגלישע קאָלאָניאלע פאליטיק האט שטענ־דיק פארשטאנען צו פארפירן די פראגע אויף אויף אזעלכע וועגן וועלכע פאסן אים אמ־בעסטן.

אט לאמיר למשל נעמען די אויספאר־שונגס קאמיסיע, וועלכע איז געשיקט גע־ווארן קיין ארץ־ישראל נאך די פאגראמען. אט, ס'איז ניט נעווען אן אומפארטייאי־שע קאמיסיע; אמת, ס'איז געווען אן ענ־גלישע קאמיסיע, און א ענגלישער קאָלאָ־ניאלער ריכטער איז געשטאנען בראש פון איר. אָבער וועגן די קאמיסיע איז געשיקט געווארן קיין ארץ־ישראל, איז קיין שטימע ניט געהערט געווארן קעגן איר. אלע אידן זיינען געווען פול מיט האָפענונג. אלע איי־דען זיינען געווען זיכער, אז ישר וועט געוויזן. און ישר איז דאך געווען איינגאנ־צען אויף דער אידישער זייט; פאגראמען, אראנאיזירטע פאגראמען קעגן אידן. צי איז דער געווען א ספק אז די אידן זאלן פון אן אויספארשונג אין דער פראגע ארויסקו־מען די שולדיקע? די דעזולטאטן פון דער אויספארשונג זיינען גוט באקאנט. ענגלי־שע קאָלאָניאלע פאליטיק — ביטרער און מער דערפארן ווי די אידן, האט געוואוסט, צו פארפירן דעם פראָצעס אין דער ריכ־טונג וועלכער ס'האט איר געפאסט.

א צווייטער "משפט" איז דאן פארפירט געווארן דורך א צווייטן ריכטער, סער דזשאן האפ־סימפסאן. אידן האבן ארויס־געוויזן אומצופרידנהייט, געוויסע ספקות אָבער די געדעטע פעסימיסטן אפילו, האָ־בען ניט דערווארטעט, אז דער רעזולטאט פון דער אויספארשונג וועט זיין אזוי פאָ־טאל. דאן, אונזער לעצטע דערפארונג איז מיט דער כותל המערבי קאמיסיע. אמת, דאס באשלוסן פון דער קאמיסיע וועלן ניט באקאנט ווערן פאר'ן סוף יאר. די קאמי־סיע איז אן אינטערנאציאָנאלע אין פאל־גלאך האט מען געקאָנען דערווארטן, אז זי וועט זיין אין א ניט פארטייאישע. שיין איצט אָבער קאן מען זעען אין וועלכער ריכטונג זי איז געגאנגען און וואס איר אנטשלוס וועט זיין. דער פארזיצנדער פון דער קאָ־מיסיע איז ה'לעפגרען, א שווארצישער ריכ־טער, וועלכער לפנים וועגן האט געדארפט ס'איז א געטראלער. איז ער אָבער באגאנגען א קליינע אינסקרעציע. ס'איז אָנגענומען אין דער גאנצער וועלט, אז א ריכטער זאָל ניט ניט ארויס אין דער עפנטלאָ־קייט וועגן דעם ענין וועלכן ער האט גע־משפט, ניט אפילו נאכדעם ווען עס האט ארויסגעזאגט זיין אורטייל, אין קיין פאל אָבער ניט איידער דער משפט איז ארויס־געטראָגן געווארן. אין אזא פאל ווערט דער ריכטער צוריקגעזאָגט אראָפּגעזעצט אין א נייער נעריכט הויבט אז די אויספארשונג פון דאס ניי.

די פראגע פון כותל־המערבי איז לפנים וועגן א רעליגיעזע פראגע. צוויי־פלאָגז האט דער אינצידענט ארום כותל־המערבי נעהאט פאליטישע קאָנסעקווענצן אין עס וואלט געווען דאריבער ריכטיק אין דער ווארטן, אז דער ריכטער וועלכער האט דעם סכסוך צו משפט'ן זאל זיך איבער דער פראגע ניט ארויסזאגן. דאס האט אָבער ניט אָפּגעשטעלט דעם ה'לעפגרען צו פאר־עפנטלאכן אן ארטיקל אין שטאקהאלם, וועלכער איז אויך טעלעגראפיש איבערגע־נעבן געווארן אין לאנדאנער "טיימס" און אין אנדערע צייטונגען. אין וועלכן ער זאגט דער ערזוים דעם "וויסן בור." ער זאגט פאלשטענדיק גוט די פאליטיק, וועלכע די ענגלישע רעגירונג האט בדעה אויסצופירן אין ארץ־ישראל.

נאָך אומאפּהייننינג פון דעם וואס דער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל האט איצט פארלאנגט, אז דאס גערעכט זאל פאנאנ־דערגעלאָזן ווערן צוליב דער האלטונג פון דעם ריכטער, נאָנג אומאפּהייننינג פון דער פרינציפּיעלער פראגע, זעען מיר אין וועל־כער ריכטונג דער ווינט בלאזט אז ווי דער אורטייל פון דער קאמיסיע וועט אויס־זעען ווען ער וועט פארענטלאכט ווערן. ווידער אמאל א משפט. ווידער אמאל שיינט אָבער אז די "קונסט" פון די ענ־גלישע קאָלאָניאלע פאליטיקער צו געבן דעם משפט די ריכטונג וועלכע פאר זיי איז געווארן, וועט געווינען.

אלזו, דריי משפטים האבן מיר דורכ'ן יאר געהאט מיט ענגלאנד אז אלע דריי פארלאָרן, אפילו אין פאל ווען עס האנדלט זיך אין אינטערנאציאָנאלע קאמי־סיע. צי קאָנען מיר אונטער די אומשטענ־דען וועג אין ווייטערדיקע משפטים אין דעם וועג אין וועלכן זיי וועלן געפירט ווערן אין אז זיי וועלן זיין גינסטיקער? ווען פאליטישע פראגן ווערן באהאנדלט איז עס ניט אומבאדינגט, אז דער גערעכ־טער וועט געווינען. אפטמאל געווינט דער מער כיטרער און מער דערפארענער. נע־מענדיק דאס אין אנבאטראכט מוזן, כל זמן ס'זיינען נאך אפן פאר אונז אנדערע טירן, ווי דאס באאיינפלוסן די ענגלישע רעגי־רונג, דאס ענגלישע פאלק, די עפנטלאכע מיינונג פון דער גאנצער וועלט, די מע־לאכקייטן מוזן אויסגענוצט ווערן, איידער מ'נייט אויף מער אנטשלאסענע און פאר־צווייפלטע ווענן.

ווען א בעסערער אויסוועג פון קריזיס וועט זיך ניט געפינען, קאָן מען נאך צו יעדער צייט זיך ווענדן צו דער לעצטער איסטאנץ, — צום האאגער טריבונאל.

נאטירלאך, קאָן מען ניט שטעלן דעם טריבונאל פון האאג אויף דער זעלבער מדרגה ווי אן ענגלישע קאמיסיע, ווי אן ענגלישער עקספערט, אדער אפילו אן איג־גארניש ווי ביי באלפור־קאמיסיע, וועלכע ווערט באשטימט דורך דער בריטישער רעגירונג. דער האאגער טריבונאל איז די העכסטע פריידיקע מחשבות, איז דאס בעסטאכט צו אט וואס פאר א שיין שפיל דאס איז גע־ווען, וואס פאר א שיינע דראמע עס האט אויפגעפירט אין אלע אידישע פאמי־ליע, וואס פאר א שיינע דראמע עס האט אויפגעפירט אין דער אידישער פאמי־ליע. וואס אין געשטאנען ביים שוועל פון אונטערגאנג, נעהאלטן אט, אט ביים צערי־סען ווערן פון די צייגער פון א סטאדע צע־רייצטע וועלף, און ווי דאס דערדעלף האט זיך מיט אמאל איבערגעדרייט: דער איד וואס איז באשליסיק געווארן אין צאפּ־בלוט פון א קריסטלאכער נשמה אין גע־דארפט געשמידט ווערן אין קיינען; דער איד, — וואס האט מכלומר'שט געלעמ־טערט דעם פראוואָסלאוונעם גלויבן, און געמוזט אנטלויפן פון דער אלט־איינגע־ריכטער היים, אין א פינסטערער נאכט, צו ראטעווען זיך דאס לעבן, אט דער זעל־בער איד פארט שוין איצט צוריק אהיים א גליקלאכער, צו זיין פרוי און קינדער; — איז דאס טאקע א ווירקלאכקייט, אדער אפשר איז דאס נאר געווען א בייזער חלום? — איך האב געפילט ווי דאס הארץ מיינס, ווערט אנגעפילט מיט פרייד, און א שטילע "שהחיינו תפלה" מיט א לויב געזאנגען האבן מיינע ליפּן שטיל גע־שעפּטשעט.

איך האב זיך באמיט צו קאנצענטרירן מיינע געדאנקען, טראכטן ווענן דער באַ־געגעניש מיט מיינע פרוי און קינדער, וועלכע קוקן אויס אזוי אומגערודליך אויף מיר, נאך די לעצטע איבערלעבונגען; די אפּעריסענע שטיקער בילדער האבן מיך ניט אפּגעלאָזט, און עקשנות'דיק געשוועבט פאר מיינע אויגן: יענע נאכט פון גרויסן אנפאל, ווי איך האב געקעמפט מיט'ן רעוואָלווער ביים פענסטער, די סכנה פון אומקומען איז געווען דאמאלט אזוי נאָ־ענט, . . . אויף מארגן די רויבעריין. א שרעק נעמט מיך ארום דערמאנענדיק זיך אט יענעם בילדל, ווי זיי האבן מיך פאר־יאגט אין טייך, איך, א האלב נאקע־טער האב זיך געראנגלט צווישן זיי שטי־קער אייז . . . ביז ס'האב זיך געראטעט ווען דערשווימענדיק ביז דעם צווייטן בראנג . . . אך, וואס פאר א געפאר איך האב פון דאמאלט איבערגעלעבט. — טראכט איך מיך — און מיינע האר שטע־לען זיך ביי קראפּזיי. די בילדער פארשווינ־דען, ס'קומען אן נייע בילדל'דיק פון וועג: פעטערבורג... פּאָגאָנשיטשלסטווא... דער קניאז קאמשובעי, אָבער פּראָקוראָר סלו־שעווסקי און אָבעדראָנאָסצעוו... מאָס־קווע... יעפיסקאָפּ... ארכיעריי... גלח... ביי דעם לעצטן האב איך זיך אויפגעכאפּט און דערפילט אים... זיצנדיק לעבן מיר. א שוידער אין מיר דורך איבער'ן לייב, איך האב זיך א צאפּל געטאן פון שקעק.

ער, דער גלח, האט אפּנס דערפילט מיינע געדאנקען, ס'איז אים קאנטיק ניט היימלאך געווען, ווי מיין שטילשווייגן וואלט אים דענערווירט, האט ער זיך גע־נומען צו באמיען צו פארפירן מיט מיר א געשפּרעך:

— פּייקאוו, — האט ער זיך אפּגערופן.

— איך בין דיך אָנצט מקנא !...

— מקנא ? — חזר איך איבער זיין פראגע מיט סארקאזם, — וואס א שטיי־גער, האסטו מיר מקנא צו זיין, ווייל איך בין געבליבן לעבן ?...

— באזשע איזבאוו (נאט באהיט). איך מיין נאר אנדערש; דו פארסט אהיים מיט א ריינעם בעווישן מיט מיט א פרייער גע־לייטערטע נשמה; דו וועסט קאנען קוקן אלעמען אין פּנים אריין, אָבער איך ? איך וועל מוזן זיך אפּדעקן נאקעט, אנטפּלעקן מיין שמוציקע נשמה, וואס איז פארקראכן אין א זומפּ. איך האב איצט פאר זיך נאר א שווערע אויפגאבע: איך דארף זיך גע־מען צום פראסטן המון, דעם צערייצטן, און אריסרייסן פון זייערע הערצער מיט די ווארצלען אט די ווילדקייט וואס שנאה, וואס איך אליין האב אין זיי פארזייט... און נאך שווערער וועט מיר איצט זיין צו איבערדרעהן די עדות, זיי זאלן ביי דער אויספאראשונג ניט זאגן דאס, וואס איך האב זיי געלערנט וואס לאנג. איצט וועלן מוזן קומען נאר אנדערע רייד . . .

— יא, האב איך אים צוגעגעבן, — יא, באטייטשקא, דו האסט איצט זייער א שווע־רע אַרבעט, אָבער דו מוזט עס טאָן; דו מוזט צערייבן ווי א שפּיגוועבס אלע בל־בולים וואס דו האסט געוועבט ארום מיר, און קיין זכר זאל זיין ניט בלייבן, אט דאמאלט וועלן מיר קאנען ווערן "פריינט".

דער גלח האט מיר נעדריקט די האנט און געזאגט: פּייקאוו, דו וועסט נאך זעען וואס פאר א גוטער פריינט איך וועל דיר זיין ?

א לאנגע צייט האבן מיר נאך געשמו־עסט, און מיר האבן ניט געפילט ווי דער וועג איז שנעל אריבערגעפלוגן: מיר האבן דערזעען פאר זיך אונזער דארף יאנאוו־טשינע, איינגעהילט אין פינסטערניש. עס דארף איז געווען פאלזוגקען אין א שווע־רען שלאף, נאר פון איין הייזל האט ארויס־געשיינט א שיין פון א לעמפּל, דאס איז געווען מיין הויז, וואו מיין פרוי און קינ־דער האבן מיך אפּגעווארט. מיר האבן זיך שטיל ארייננעקערעוועט אין דארף, און שווייגנדיק האט ער מיך אראָפּגעלאָזן, גלייך ווי קיינער האט ניט געטארט הערן אונזער ארייננקומען. און אליין איז ער פארשוואונדן צו זיך אהיים.

אויף מארגן האט דער גלח זיך גענו־מען צו די עדות, ער האט טאג און נאכט כסדר איינגע'טענה'ט מיט זיי, און איך בין נישט שולדיק, און ביי דער אויספאר־שונג, זאלן זיי ריידן שוין נאר אנדערש ווענן מיר. מיט אלע עדות איז ער ווי עס איז דורכגעקומען, נאר מיט דעם הויפּט עדות איוואן טשומאק, וואס האט זיך דא־מאלט געהאט איינגעהערט אין מיין גע־שפּרעך מיט מיין גוטן פריינט דעם קא־זאק, ווען איך האב ארויסגעבראכט דאס פון מיין זייט, אין